4 ఉభయ భ్రష్టుడు

అవును, నేను ఉభయభ్రష్టుణ్ణే. కాని నేను జరిగినదానికి ఏమాత్రమూ పశ్చాత్తాపపడటంలేదు. ఎందుకు పడటంలేదా అని ఎంతో ఆలోచించుకున్నాను. కాని లాభం లేకపోయింది. మీ కెవరికన్నా తెలిస్తే దయచేసి చెప్పండి. నా కథ ఉన్నది ఉన్నట్టు చెబుతాను.

మాది ధనికకుటుంబమూ కాదు, దరిద్రపు కుటుంబమూ కాదు. మాకు ఉన్నంతలో సుఖంగా జరిగిందనే అనుకుంటున్నాను. మాది పెద్దఇల్లే కాని, డాబాఇల్లు కాదు, పెంకుటిల్లు. మేం ఎలెక్ట్రిక్ ఫాన్లూ, ఏర్‌కండిషన్లూ, సోఫాసెట్లూ, ఫ్రిజిడేర్లూ ఎరగం. మాకు కారు లేదు. నాకుమాత్రం ఒక సైకిలుండేది. అదైనా మూడేళ్లు పోరుపెట్టాకగాని మా నాన్న కొనివ్వలేదు. 'ఎందుకురా సైకిలూ ? మొలలొస్తాయి. నడిచినంత ఆరోగ్యం మరోటి లేదు. దేవుడు కాళ్లిచ్చింది సైకిలు తొక్కటానికిట్రా ?' అనేవాడు నాన్న.

నాన్న పిసినిగొట్టులాగా ప్రవర్తించాడుగాని, నిజానికి పిసిని గొట్టు కాడు. మా సుశీలకు పెళ్లిచెయ్యాలన్న ఆలోచన వచ్చినప్పటి నుంచీ ఆయనకు డబ్బు ఖర్చుచెయ్యటమంటే భయం పట్టుకున్నది. కట్నాలు కుమ్మరించందీ ఆడపిల్లకు పెళ్లి కాదు.

కట్నాలను నిరసిస్తూ వెయ్యివ్యాసాలు రాయండిగాక, వాటన్నిటి కన్నా మా నాన్న నాలుగేళ్లు పడిన మనోవ్యథ వాస్తవమైనది. ఉన్నదే

ఒక్క కూతురు. దానికి వీలైనంత మంచి సంబంధం తీసుకురావటం తప్ప ఆయన కింకొక జీవితాశయం ఉన్నట్టు కనిపించలేదు.

ఆ మాటకొస్తే నేనూ ఆయనకు ఏకపుత్రుణ్ణే. నేను పెద్ద చదువు చదవటంకూడా ఆయనకు ముఖ్యమనే తోచిఉండవచ్చు. కాని నేను ఇంటరు పూర్తిచెయ్యగానే నాన్న నాతో, 'పోనీ, నువ్విహ చదువు మానేసి ఏదన్నా ఉద్యోగం చూసుకుంటావేమిట్రా?' అన్నాడు. ఆయన ఆ మాట ధైర్యంగా అనలేదు. ఏదో తప్పు చేస్తున్నవాడల్లే నే అన్నాడు.

నాకు చప్పున కడుపులోనుంచి పుట్టెడు దుఃఖం ఉబికివచ్చింది. ఆ మాటే మా అమ్మ అంటే కోపంతో చిందులు తొక్కి ఉండేవాణ్ణే ననుకుంటాను.

'ఏమో.... నీ ఇష్టం....' అని, ఇంకేమీ అనలేక అక్కడినుంచి వెళ్లిపోయాను.

తరవాత అమ్మతో, 'నాన్న ఏమన్నాడో తెలుసా?' అన్నప్పుడు నా కళ్ల వెంబడి నీరు ఆగలేదు. సెల్ఫ్ పిటీ వచ్చేసింది.

అమ్మ నాన్నతో పెద్ద పోట్లాట వేసుకుంది. 'వాడు కష్టపడి చదివి ఫస్టుక్లాసు తెచ్చుకుంటే, వాడి చదువు మానిపించి వాణ్ణి పోస్టు జవాను చేద్దామనా, పోలీసుజవాను చేద్దామనా? వాడి సంపాదన లేకుండా జరగనంత దరిద్రం మనకు చుట్టుకుందా ఏఁవిటండీ? రాగా రాగా ఇటువంటి ఆలోచనలు వస్తున్నయ్యేఁవిటి మీకు!' అని అమ్మ దులుపుతుంటే నాన్న చాలా బాధపడ్డాడు.

'చదువు మానమని నేను అనలేదే! మానుతావా అని అడిగాను. కాదూ, కూడదూ, చదువుకుంటానంటే నేను వద్దనా అన్నాను?' అన్నాడు నాన్న.

'అసలు అటువంటి ఆలోచ నెందుకు రావాలంట! అదేం ఆలోచన, పాపిష్ఠి ఆలోచన!' అన్నది అమ్మ.

'బరువు మోసేవాడికి తెలుస్తుంది. వచ్చే ఏడు కాకపోతే పై ఏటికైనా పిల్ల పెళ్లి చెయ్యాలి గదా? ఎవరిని కదిలించినా ఎన్నివే లిస్తావనేవాడే!' అన్నాడు నాన్న.

ఒక్క కూతురు. దానికి వీలైనంత మంచి సంబంధం తీసుకురావటం తప్ప ఆయన కింకొక జీవితాశయం ఉన్నట్టు కనిపించలేదు.

ఆ మాటకొస్తే నేనూ ఆయనకు ఏకపుత్రుణ్ణే. నేను పెద్ద చదువు చదవటంకూడా ఆయనకు ముఖ్యమనే తోచిఉండవచ్చు. కాని నేను ఇంటరు పూర్తిచెయ్యగానే నాన్న నాతో, 'పోనీ, నువ్విహ చదువు మానేసి ఏదన్నా ఉద్యోగం చూసుకుంటావేమిరా?' అన్నాడు. ఆయన ఆ మాట ధైర్యంగా అనలేదు. ఏదో తప్పు చేస్తున్నవాడల్లే నే అన్నాడు.

నాకు చప్పున కడుపులోనుంచి పుట్టెడు దుఃఖం ఉబికివచ్చింది. ఆ మాటే మా అమ్మ అంటే కోపంతో చిందులు తొక్కిఉండేవాణ్ణే ననుకుంటాను.

'ఏమో.... నీ ఇష్టం....' అని, ఇంకేమీ అనలేక అక్కడినుంచి వెళ్ళిపోయాను.

తరవాత అమ్మతో, 'నాన్న ఏమన్నాడో తెలుసా?' అన్నప్పుడు నా కళ్ళవెంబడి నీరు ఆగలేదు. సెల్ఫ్ పిటీ వచ్చేసింది.

అమ్మ నాన్నతో పెద్ద పోట్లాట వేసుకుంది. 'వాడు కష్టపడి చదివి ఫస్టుక్లాసు తెచ్చుకుంటే, వాడి చదువు మానిపించి వాణ్ణి పోస్టు జవాను చేద్దామనా, పోలీసుజవాను చేద్దామనా? వాడి సంపాదన లేకుండా జరగనంత దరిద్రం మనకు చుట్టుకుందా ఏఁవిటండీ? రాగా రాగా ఇటువంటి ఆలోచనలు వస్తున్నయ్యేఁవిటి మీకు!' అని అమ్మ దులుపుతుంటే నాన్న చాలా బాధపడ్డాడు.

'చదువు మానమని నేను అనలేదే! మానుతావా అని అడిగాను. కాదూ, కూడదూ, చదువుకుంటానంటే నేను వద్దనా అన్నాను?' అన్నాడు నాన్న.

'అసలు అటువంటి ఆలోచ నెందుకు రావాలంట! అదేం ఆలోచన, పాపిష్ఠి ఆలోచన!' అన్నది అమ్మ.

'బరువు మోసేవాడికి తెలుస్తుంది. వచ్చే ఏడు కాకపోతే పై ఏటికైనా పిల్ల పెళ్ళి చెయ్యాలి గదా? ఎవరిని కదిలించినా ఎన్నివే లిస్తావనేవాడే!' అన్నాడు నాన్న.

వాళ్లిద్దరి వాదననూ సుశీల సునాయాసంగా కట్టించేసింది.

'నీకేమన్నా పిచ్చా ఏమిటి, నాన్నా? నాకింకా పదహారు వెళ్లలేదు. అప్పుడే నా పెళ్లి గురించి దిగులు పడుతున్నావేమిటి? నాకన్న ఏడేళ్లు పెద్దది-వాళ్ల ఇందిర-నిక్షేపంగా ఎమ్మే చదివేస్తున్నది. పెద్దవాళ్లు పెళ్లిమాటెత్తితే, 'డాక్టరేటు సంపాదించాక ఆలోచిద్దాం లే'మ్మంటుంది. అన్న చదువు పూర్తిఅయి ఉద్యోగం చేసుకునేదాకా నా పెళ్లిమాట ఎత్తకండి.'

సుశీల ఈ మాట అనటం నేను నా జన్మలో మరిచిపోలేను. ఈనాడు దాన్నిగురించి నా కే అభిప్రాయమన్నా ఉండనివ్వండి—ఆనాడా మాట అన్న సుశీల ఒక హీరో!

అటువంటి చెల్లెల్ని పెట్టుకుని, దాని అవసరంగురించి నాన్న పడ్డ బెంగలో నూరోవంతుకూడా పడకపోగా, నా చదువుసంగతే ఆలోచించుకున్న నా స్వార్థానికి నేనెంతో సిగ్గుపడ్డాను.

ఆ పశ్చాత్తాపంలో, 'పోనీ, నువ్వన్నట్టు నేను చదువు మాని ఓ చిన్న ఉద్యోగం సంపాదిస్తే మనం ఎంత వెనకెయ్యగలుగుతాం, నాన్నా' అన్నాను.

'నేనేదో మాటవరస కన్న మాటను అంత సీరియస్‌గా తీసుకుంటా వెందుకురా?' అన్నాడు నాన్న మరింత బాధగా.

'కాదు, నాన్నా. నేను సీరియస్‌గానే అంటున్నాను. ఏ గవర్నమెంటు జాబ్‌లో అయినా చేరితే ప్రైవేటుగా ఎమ్మేదాకా పాసైపోవచ్చు. రెండేళ్ళలో నా చదువుకింద అయ్యే ఖర్చుకు నేను సంపాదించేది జతచేరిస్తే ఓ రెండువేలు కాకపోతుందా?' అన్నాను.

నాన్న కళ్ళలో ఒక్కక్షణం మెరుపు మెరిసి వెంటనే ఆరిపోయింది. ఆయన తన అదృష్టంలో నమ్మకం లేనివాడిలాగా, నీరసంగా, తల అడ్డంగా తిప్పుతూ, 'ఆ లెక్కలేమీ లాభంలేదులే. ఎట్లా అయితే అట్లాగే అవుతుంది. నువు ఎమ్మే చదవటమేమిటి? ఏ ఇంజనీరో, డాక్టరో అవుతావని అమ్మ కలలు కంటున్నది. అందులో క్లాసుకూడా వచ్చిందేమో, సీటు దొరకటం ఏమంత కష్టం కాదు' అన్నాడు నాన్న.

నిజానికి నా కా రెండు కోర్సులూ ఇష్టంలేదు. డాక్టరయితే రోగాలమధ్య జీవించాలి. డబ్బు సంపాదించవచ్చునేమోగాని, ఏ అర్థరాత్రి పేషంట్లు పిలిచినా వెళ్ళాలి. ఇంజనీరుకు అటువంటి బాధలు లేవుగాని, నాలుగైదేళ్ళపాటు శరీరం హూనం అయిపోతుంది. అందులోనూ నేను అర్భకుణ్ణి.

అయితే ఒకటుంది. నేను డాక్టరయినా, ఇంజనీరయినా బోలెడంత కట్నంతో పిల్లనిస్తారు. ఆ కట్నం సుశీలను చేసుకునే వాడికి ట్రాన్స్‌ఫర్‌చేసి పారెయ్యొచ్చు, నాన్నకు పెద్ద బెడద తప్పి పోతుంది.

సుశీల సంతోషిస్తుందని నా ఈ ఆలోచన దాంతో చెప్పాను.

'ఏదో ఒకటి చెయ్యొచ్చులే. ముందు నీ చదువుసంగతి చూసుకో. నా పెళ్ళికేమీ తొందరలేదు' అన్నది సుశీల, నాకు ఉత్సాహం సగం చచ్చిపోయేటట్టు.

నేను ఇంజనీరింగులోనే చేరాను. నా కప్పుడు తెలీలేదుగాని, నా చదువుకింద నాన్న కూడబెట్టి ఉంచినదాంట్లోకూడా తొర్ర పడ నారంభించింది. ఎవరికీ చెప్పకుండా నాన్న, పాపం, ఆ డబ్బు ఎంతకాలంగా నిలవచేస్తున్నాడో, అందులో తొర్ర పడ్డందుకు ఎంత బాధపడ్డాడో నేను ఊహించగలను.

అయితే జీవితంలో మన అంచనాలు తారుమారు చెయ్యటానికి ఏదో ఒకటి జరుగుతుంది. నా ఇంజనీరింగు చదువు రెండో ఏడు పూర్తికాకమునుపే మా సుశీలకు రాజాలాంటి సంబంధం వచ్చింది.

కుర్రవాడు సుశీలకన్న బాగా పదేళ్లు పెద్దవాడే. కాని యునైటెడ్ స్టేట్స్ ఇన్ఫర్మేషన్ సర్వీస్‌లో రెండువేలు సంపాదిస్తున్నాడు. ఏడెనిమిదేళ్ళక్రితం ఆ సర్వీసులో చేరాట్ట. చాలా త్వరగా పైకి వచ్చాట్ట. కిందటేడు అమెరికావెళ్ళి అక్కడ రెండునెల్లో, మూడు నెల్లో ఉండివచ్చాట్ట. సుశీల అందమైనపిల్ల అని మాకూ అతనికీ దూరపుబంధువులైన వాళ్ళెవరో చెబితే, వచ్చి సుశీలను చూసి, పిల్ల కభ్యంతరం లేనిపక్షంలో చేసుకుంటానన్నాట్ట.

ఆ అబ్బాయికి యాభై వేలు కట్నం ఇచ్చి పిల్లనివ్వటానికి కూడా సిద్ధంగా ఉన్నవాళ్లున్నారు. కాని తనకు కావలిసింది కట్నం కాదనీ, పిల్ల అనీ, డబ్బు తానే సంపాదించుకొనగలననీ, పెళ్ళి మాత్రం గొప్పగా, మంచి స్టయిల్లో జరగాలనీ అన్నాడు.

అతను చెప్పిన స్టయిల్లో పెళ్ళి చెయ్యాలంటే ఎంతలేదన్నా పదివేలు ఖర్చయేటట్టు కనిపించింది. మేం పెళ్ళికి అంత ఖర్చు చెయ్యలేమంటామనిగాని, 'నీ సంబంధం మాకు నచ్చలేదు' అంటామనిగాని అతనికి తట్టినట్టులేదు. తాను ఒప్పుకోవటంతో సంబంధం స్థిరమైనట్టే అనుకున్నవాడిలాగా అతను, 'నేను వెళ్ళి మా నాన్నగారిచేత వివరాలన్నీ రాయిస్తాను. ముహూర్తం కొంచెం వ్యవధి ఉండేటట్టుగానే పెట్టుకుందాం — మీరు ప్రిపరేషన్స్ చెయ్యటానికి వీలుగా' అని చెప్పి అతను వెళ్ళిపోయాట్ట.

అతను వెళ్ళగానే అమ్మ, 'ఈ సంబంధం వొదులుకున్నామో, మనం మన జన్మలో అమ్మాయికి ఇందులో సహం సంబంధంకూడా తీసుకురాలేం! పిల్లే కావాలనేవాడు కోటికొకడుకూడా ఉండడు. అందరూ కట్నాలకోసం ముట్టెత్తే వెధవలే!' అన్నదిట.

పెళ్ళిఖర్చులకే పదివేలు పెట్టాలంటే కట్నం పోసి సంబంధం తీసుకువచ్చినట్టేనని అమ్మకు తట్టి ఉండదు. అయితే రెండువేల జీతగాణ్ణి సంపాదించటం మాబోటి సంసార్లకు సాధ్యంకాదని ఒప్పుకుంటాను.

ఒకే కవరులో నాన్నా, సుశీలాకూడా నాకీ సంబంధంగురించి రాశారు. మిగిలిన విషయాలన్నిటితోబాటు నాన్న, 'ఒక్కటే నాకు పాలుపోవటంలేదు. పెళ్ళిఖర్చులకు ఏ పదివేలో అవుతుంది. ఎవరిస్తారో తెలీటంలేదు. సుశీల అదృష్టం ఎట్లాఉందో అట్లాఅవుతుంది. నాలో నాకు విశ్వాసం లేదు' అని రాశాడు.

సుశీల చాలా లైవ్లీగా ఎవరెవరేమేమన్నదీ వివరంగా. కథ రాసినట్టు రాసింది. చిట్టచివరకుమాత్రం 'ఈసంబంధం రాకుండాఉంటే ఒకవిధంగా బాగుండేదేమో. కడుపు మాడుతున్నవాడికి అందుబాటులో లేకుండా పంచభక్ష్యపరమాన్నాలు చూపించినట్టయింది మన స్థితి.

పెళ్ళిఖర్చులకు ఇల్లూ, పొలమూ తెగనమ్మితేగాని ఈ పెళ్ళి జరిగే టట్టులేదు. ఉన్నది కాస్తా అమ్మేస్తే ఆ తరవాత ఏమవుతాం ? నీ చదువు ఇంకా సగంకూడా కాలేదు. ఇదేదో మనకి పరీక్షలాగుంది' అంటూ నిరుత్సాహంగా ముగించింది.

నాలో మళ్ళీ స్వార్థం తల ఎత్తింది, సుశీల తనకీ సంబంధం వద్దనీ, ఇంత తలకుమించిన సంబంధంగురించి తమకు ఆలోచించే అర్హతకూడా లేదనీ ఎందుకు రాయలేదూ ? జానపద కథల్లో రాజ కుమారుడు కాపుల పిల్లను చేసుకుంటానంటాడు ; బాగానే ఉంటుంది. కాని వాస్తవ జీవితంలో ఈ అంతస్తుల తేడాలు బతికున్నన్నాళ్లూ కట్టికుడుపుతాయే !

నా చదువు కరారుపుడై పోతుందేమోనన్న భయమే నాలో ఈ తెలివితేటలన్నీ తెచ్చిపెట్టింది ! వాస్తవజీవితంలో నైనా రాజ కుమారుడు తనను వలచివస్తే కాపువాళ్ళపిల్ల కాదు పొమ్మంటుందా ? అమ్మ అన్నదిటగదా, ఈ సంబంధం మళ్ళీ తపస్సుచేసినా రాదని ! ఆ మాట నిజం. ఇదే సంబంధం నా కోర్సు అయిపోయాక వస్తే ఏ చిక్కూ ఉండేదికాదు.

సుశీల దీర్ఘ భవిష్యత్తుకన్న నా సమీప భవిష్యత్తుగురించి స్వార్థంతో ఆలోచించుకున్నందుకు చాలా పశ్చాత్తాపపడ్డాను. సుశీలకు ఈ పెళ్ళి అయేటట్టు చెయ్యటానికి ఏ కొండలను కదిలించాలా అని ఆలోచిస్తూంటే, అకస్మాత్తుగా నాకు రాజగోపాల్ చెప్పిన విషయం ఒకటి జ్ఞాపకం వచ్చింది.

రాజా నాతోపాటే ఇంజనీరింగు చదువుతున్నాడు. అతని పినతండ్రి పెద్ద కంట్రాక్టరు. లక్షలకు లక్షలు గడించాడు. ఆయన మీద డజన్లకొద్దీ చార్జీలుండేవిట. జీపులోపోతూ, ఆక్సిడెంటు జరిగి చచ్చిపోయాడు. అదికూడా కిందటేడే జరిగింది.

'మా బాబు దోపిడీచేసి ఇంత సంపాదించాడు. ఎందుకు ? ఎవడో తినేస్తాడు ఆ సంపాదన అంతా. ఒక్కతే కూతురు జానకి. కుంటిది. పోలియోవచ్చి కుడికాలు అవుటయిపోయింది. డబ్బుకోసం ఎవడో పెళ్ళాడేస్తాడు. వాడి దివిటీ వెలగటానికి మా బాబు అక్రమ

సంపాదన పనికొస్తుంది. ఈ జీవితానికి అర్థమేమైనా ఉందా?' అన్నాడు రాజా ఆసమయంలో.

ఆ మాట ఇప్పుడు గుర్తొచ్చింది.

నేను రాజాను కలుసుకుని, 'రాజా, మీ బాబుకూతుర్ని నేను వెంటనే చేసుకునేటట్టు ఏర్పాటు చెయ్యగలవా?' అన్నాను.

'ఔరా! నీచుడా!' అన్నట్టు రాజా నాకేసిచూసి, 'ఏం డబ్బుదాహం పుట్టుకొచ్చిందా ఏం?' అన్నాడు.

'అవును. లక్షలన్నీ జానకినే ఉంచుకోనీ. నాకు కావలిసింది పది, పదిహేను వేలే.'

ఉన్నదున్నట్టు పరిస్థితి అంతా రాజాకు చెప్పాను.

రాజా నా ఉద్దేశం అర్థంచేసుకున్నాడుగాని ఒకంతట సమాధాన పడలేదు.

'మొత్తం చిన్నదేగాని, నువ్వూ డబ్బుకక్కుర్తితోనే జానకిని చేసుకుంటాననంటున్నావు' అని రాజా అభ్యంతరం చెప్పాడు.

'నా తండ్రీ, మనం డబ్బుకక్కుర్తితోనే ఈ ఇంజనీరింగులో చేరి, ఎంగిలాకుల్లో దొరికేదానికన్నా హీనమైన ఈ హాస్టల్ తిండి తింటున్నాం. నాది డబ్బవసరంగాని ధనదాహం కాదు' అన్నాను.

రాజా ప్లీడరుసవాళ్లు వేశాడు.

'నువు జానకిని ప్రేమించి పెళ్ళి చేసుకున్నట్టయినా నటించబోవా?'

'మీ జానకిని ఎవరన్నా ప్రేమించి పెళ్లాడతారన్న నమ్మకం నీకుందా?'

'జానకి చాలా తెలివిగలది. ఫిజికల్‌గా ఆకర్షణ లేనంత మాత్రాన దాన్ని ఎవరూ ప్రేమించరంటే నేను ఒప్పను.'

'మీ జానకిని ఎవరూ ప్రేమించరని నేను అనలేదురా, బాబూ. పెళ్ళాడాక నేనే ప్రేమిస్తానేమో. ముందుగా ప్రేమించి పెళ్ళాడటం సాధ్యమా అని అడిగాను.'

రాజా కాస్సేపు ఆలోచించి, 'జానకిమాట అటుంచు. ఎవతెనో ఒకతెను ఎంతో కొంత ప్రేమించి పెళ్లాడాలని నీకు లేదూ ?' అని మరో సవాలు వేశాడు.

'చూడు, రాజా. ప్రేమంటే ఏమిటో నాకు తెలీదు. ప్రేమించి పెళ్ళాడటం ఘనకార్యమే కావచ్చు. కాని చెల్లెలికి గొప్ప సంబంధం తీసుకురావటంకూడా ఘనకార్యమే. మొదటిది నాకు సాధ్యం అవుతుందన్న నమ్మకంలేదు. రెండోది నాచేతిలో ఉంది. నువేదో సహాయంచేస్తావనుకుంటే. అడ్డుప్రశ్నలు వేసి ఎందుకు చంపుకు తింటున్నావ్ ?' అన్నాను.

రాజా దారికి వచ్చాడు. వార్డెన్ పర్మిషను తీసుకుని శనివారం సాయంకాలం బయలుదేరి నేనూ, వాడూ వాళ్ళ బాబుగారి ఊరు వెళ్ళాం. లక్షలుంటే ఉన్నాయేమోగాని వాళ్ళ ఇల్లుకన్న మా ఇల్లే నయమనిపించేటట్టుగా ఉన్నది.

జానకి విషయం చెప్పటానికేమీ లేదు. కాలు లేకపోవటం ఒకటే లోపంకాదు. ఆ పిల్ల బాగుండదు. కాలున్నాకూడా ఆమెను కట్నం కోసం చేసుకోవలసిందే.

ఆమెను చూశాక, డబ్బుకోసం ఆమెను చేసుకోవటం ఏమాత్రమూ నేరం కాదనిపించింది.

జానకి తల్లి — కంట్రాక్టరుగారి భార్య — గడుసుమనిషి. నేను పెళ్ళాడటానికి సిద్ధంగా ఉన్నానన్నాక బెట్టుచేసి, 'ఆలోచించి చెబుతా' మన్నది.

'అలా అయితే నేనుకూడా ఆలోచించుకోవలసి వస్తుంది. నాక్కావలసింది పిల్లతోబాటు పదిహేనువేలు కట్నం. పెళ్ళి అయిదు రూపాయలతో చేసినా నాకేమీ అభ్యంతరం లేదు. పెళ్ళికి మా వాళ్ళెవరూ రారు. వారం పదిరోజుల్లో పెళ్ళి అయిపోతే నాకు వీలుగా ఉంటుంది. ముహూర్తం చూడకపోయినా ఫరవాలేదు' అని నా కాబోయే అత్తగారితో చెప్పాను.

తరవాత రాజా, ఆవిడా లోపలికి వెళ్ళి మాట్లాడుకున్నారు. వాళ్ళు బయటికి వచ్చి నేను చెప్పిన షరతులకు సమ్మతించినదాకా

జానకి నాకేసి కళ్ళార్పకుండా తేరిపార జూస్తూనే ఉంది. ఆమె బుర్రలో ఏమి జరుగుతున్నదో నాకు అంతుపట్టలేదు.

నా పెళ్ళి స్థిరమయింది. 'నన్ను చేసుకోవటం నీకిష్టమేనా?' అని జానకిని అడిగే అవకాశం నాకు దొరికింది, కాని అడగలేదు. 'నాకిష్టంలేదు' అంటుందనీ, ఆ తరవాత నాపని ఇరకాటంలో పడుతుందనీ నా కెందుకో అనిపించింది. నేను తనను ఇష్టం లేకుండానే పెళ్ళి చేసుకుంటున్నాను; తనుకూడా నన్ను ఇష్టం లేకుండానే చేసుకుంటున్నదనుకున్నాను.

మా పెళ్ళి మరో ఆదివారం జరిగింది. ఈలోపల నాకు వాళ్ళు 150 పెద్దనోట్లు ఇచ్చారు. వాటిని బాంకులో వేసేసుకున్నాను. ఆ రోజే నాన్నకు ఉత్తరం రాసేశాను, సుశీల పెళ్ళి ప్రయత్నాలు ధారాళంగా చెయ్యమనీ, డబ్బుకు వెనకాడవద్దనీనూ.

నా పెళ్ళికి నే నెవర్నీ పిలవలేదు. సరేకదా, పెళ్ళి చేసుకుంటున్నట్టు ఇంటికి రాయనుకూడా లేదు.

'సుశీల పెళ్ళిఖర్చులకు నువే డబ్బు పుట్టించేటట్టుగా అర్థం చేసుకున్నాను. నీదగ్గిర డబ్బు ఎక్కడిది?' అని నాన్న రాసినప్పుడు అసలు సంగతి బయటపెట్టాను. నా పెళ్ళి విచిత్రమైన పరిస్థితుల్లో జరిగిపోయింది, నాకు అత్తవారు పదిహేనువేలు కట్నం ఇచ్చారని తెలియబరిచాను. నా భార్య కుంటుతుందనీ, రూపసి కాదనీకూడా రాశాను.

సుశీల నన్ను ఎద్దేవాచేస్తూ ఇంత పొడుగు ఉత్తరం రాసింది. నేను తనకోసమే త్యాగంచేసి సినిమా హీరో పోజు పెడుతున్నా నన్నది. మనదగ్గిర శక్తిలేదని స్పష్టంగా చెబితే పెళ్ళిఖర్చులు తన కాబోయే అత్తవారే పెట్టుకునేవాళ్ళన్నది. ఇంత గోప్యంగా జరిగిన పెళ్లి అదెటువంటి పెళ్ళో, అందులో ఎన్ని మహాపాతకాలున్నాయో నని అమ్మ భయపడుతున్నట్టు రాసింది.

నే నా ఉత్తరానికి జవాబు రాశాను. నేను సినిమా హీరో చేసే పని చెయ్యలేదనీ, అచ్చగా నా స్వార్థమే చూసుకున్నాననీ, పదివేలు తండ్రి ఆస్తి తినే హక్కు సుశీల కున్నదనీ, పెళ్ళి అయాక నా

చదువుకు అవాంతరం రాకుండా ఉండగలందులకు కట్నంకోసం పెళ్ళి చేసుకున్నమాట నిజమేననీ సుశీలకు తెలిపాను.

సుశీల పెళ్ళిముహూర్తం వేసవిలోనే పెట్టుకున్నారు. పెళ్ళి కాగానే అతను సుశీలను తీసుకుని, హనీమూన్‌కు అమెరికా వెళ్ళే పనికూడా పెట్టుకున్నాడు.

కాలేజీ ముయ్యగానే నేను అత్తవారింటికి వెళ్ళి నాలుగు రోజులుండి, వాళ్ళనుకూడా వెంటబెట్టుకుని, సుశీల పెళ్ళికి ఓ వారం ముందుగా ఇంటికి చేరాను.

అప్పుడే నేను జానకిని ఒంటరిగా కలుసుకున్నది. మా శరీరాలు ఏకమైనాయిగాని మనస్సులు ఏకంకాలేదు. జానకి మనస్సు నాకు కనుచూపుమేరలో ఎక్కడా కనిపించలేదు.

'నేనంటే నీకు చాలా అసహ్యమా?' అని జానకిని అడిగాను.

'అసహ్యమూలేదు, ఇష్టమూలేదు. నేను మిమ్మల్ని చూసి చీదరించుకోలేదే?' అన్నది జానకి.

'అసహ్యంలేనిచోట ఇష్టం ఉంటుంది. ఇష్టంలేనిచోట అసహ్యం ఉంటుంది. మొగుడూ పెళ్ళాలమధ్య నిర్లిప్తత అనేది ఎట్లా సాధ్యమవుతుంది? నాకు మొదట నువ్వంటే అసహ్యంగానే ఉండేది, ఇప్పుడు ఇష్టమవుతున్నావు' అన్నాను.

'నావల్ల డబ్బొచ్చింది. ఇప్పుడు సుఖం వస్తున్నది. అందు చేత ఇష్టంకూడా వస్తున్నదేమో. మా నాన్నసంపాదన పెరిగినకొద్దీ అమ్మకు ఆయనమీద ఎక్కడలేని ఇష్టమూ పుట్టుకొచ్చింది' అన్నది జానకి.

'నే నిప్పుడు సుఖమిస్తున్నాను గదా, ఇంకొన్నాళ్ళు పోయాక మీ నాన్నలాగా లోకులను కొట్టి డబ్బు సంపాదిస్తాను. అప్పుడు నామీద నీకు ఇష్టంవస్తుందా?' అన్నాను.

'మా నాన్నను అనక్కర్లేదు. ఆ పద్ధతిలోనే మీరూ ఆర్జన మొదలుపెట్టారు. ఇవాళ మీ బాంకులో ఉన్నడబ్బు న్యాయంగా సంపాదించినదేనా?' అని జానకి అడిగింది.

'నావల్ల నీకేమీ ఉపకారం జరగలేదా?'

సుశీల మొగుడూ వాళ్ళ సంస్కారం పెళ్ళిలో బయటపడింది. వాళ్ళెవరూ మమ్మల్ని మనుషులల్లే చూడలేదు. అవమానించారని కాదు, అలక్ష్యం చేశారు. సుశీలనుమాత్రం అందలా లెక్కించారు.

జానకిని పరిచయంచేస్తే సుశీల మొగుడు 'గుడ్‌హెవెన్స్!' అన్నాడు. షాక్ తిన్నట్టుగా.

పెళ్ళి అవుతూనే సుశీల మొగుడితోసహా వెళ్లిపోయింది— సిమ్లా, డార్జిలింగ్, ముసోరీ, కాశ్మీర్ వగైరా ప్రాంతాలు పర్యటించి రావటానికి. ఈ పర్యటన ముగుస్తూనే ఇద్దరూ కలిపి అమెరికాకు ప్లేనెక్కారు.

అమెరికా చేరుతూనే సుశీల ఒక ఉత్తరం రాసింది నాన్నకు. ఆ తరవాత మరి ఉత్తరం లేదు.

మళ్ళీ కాలేజీలు తెరిచే టైముకు నేను చదువుకు వెళ్ళాను. జానకీ, వాళ్ళమ్మా వాళ్ళ ఊరు వెళ్ళారు.

నేను ఇంజనీరు ననిపించుకున్నాక ఉద్యోగంకోసం ప్రయత్నించానుకాని దొరకలేదు.

జానకి కాపరానికి రాననేసింది. కావలిస్తే నన్నే తమ ఇంట వచ్చి ఉండమన్నది. ఒకవేళ ఉద్యోగం దొరికినా నావెంట రానన్నది.

'అయితే నేను ఉద్యోగం చెయ్యవద్దంటావా?' అన్నాను.

'నేనెందుకు వద్దంటాను? మీరు కావలిస్తే చేసుకోండి' అన్నది జానకి.

'నువు రానంటివిగా?' అన్నాను.

'రాను. మీరు ఉద్యోగం చెయ్యటానికి నేనొకతెను తోడు కావాలా ఏం?' అన్నది జానకి.

ఇది ఉత్త అభిమానంకాదు, అతిశయం. ఆ మనిషికి నా మీద ఎంత పగ!

'జానకీ, నామీద నీకేదో తీరని కసి ఉన్నది. నేనేం చేశానని? కట్నం తీసుకున్నాననేగా? ఎవడు చేసుకున్నా కట్నం తీసుకునేవాడేగా! మీరు కట్నం పొయ్యటానికి సిద్ధంగా ఉన్నారని మీ అన్న అన్నాడు. అతను అబద్ధ మాడాడా? అటువంటి దేదన్నా ఉంటే చెప్పు. కట్నం

తీసుకున్నానంటే ఎందుకు తీసుకున్నానో నీకు తెలుసు. నీ డబ్బుమీద నాకేమీ కాపీనం లేదు. మీమీద పడి తినటం నాకు చాలా అసహ్యం. ఉద్యోగం సంపాదిస్తాను. ఎవడు చూశాడు? మీ బాకీ వడ్డీతోసహా తీరుస్తానేమో! అప్పుడైనా నావెంట వచ్చి నాతో కాపరం చేస్తావా?' అన్నాను.

'మీ మీద నాకేమీ ప్రత్యేకంగా కసిలేదు. నావల్ల తనకు జరిగిన సహాయానికి మీ చెల్లెలు కాస్త కృతజ్ఞత కనబరుస్తుందేమో ననుకున్నాను. కాని అది జరగలేదు. పోనివ్వండి. నాకేమీ విచారం లేదు. మీరంతా స్వార్థం చూసుకునేవారేనేమో. మీరు ఉద్యోగం చెయ్యకుండా ఇంట్లో కూర్చుంటే నాకేమీ అభ్యంతరం లేదు. మీకు కావలసినడబ్బు యథేచ్ఛగా ఖర్చుపెట్టుకోండి. నన్ను మీతోబాటు ఊళ్లు తిరగమంటేమాత్రం అది నావల్లకాదు. మీరు పౌరుషంకొద్దీ ఉద్యోగం సంపాదిస్తాననీ, పుచ్చుకున్న కట్నం వడ్డీతోసహా చెల్లిస్తాననీ అంటే నేనెందు కభ్యంతరం చెప్పాలి? అందరికీ పౌరుషం ఉండాలిసిందే!' అన్నది జానకి.

వాదనలో తప్పేమీ లేదు. కాని మనిషిలోగాని, మాటలోగాని ఏమాత్రమూ ఆర్ద్రత లేదు.

జానకి ఎండిపోయిన మనిషి.

నేను అత్తవారింటనే ఉండిపోయాను. కాని నాకు ముళ్ళమీద ఉన్నట్టే ఉన్నది. జానకిని వదిలి వెళ్ళితే ఉద్యోగంమీదనే వెళ్ళాలి. మా ఇంటికి వెళ్ళటం ఎందుకో నాకు తప్పనిపించింది. నేనుకూడా ఒక విధమైన ఇల్లరికం అల్లుణ్ణనే అనుకున్నాను. నా డివోషన్‌తో జానకికి హృదయ పరివర్తన కలుగుతుందనికూడా నాకేవో భ్రమ ఉండేది.

మా అత్తగారు నన్ను బాగానే చూసేది. ఆవిడలో ఎండిపోయిన మనిషి లక్షణాలేవీ లేవు. ఆవిడ నా మనస్థితి అర్థం చేసుకుని, తన కూతురి మనస్సు మారుస్తుందనికూడా నేను ఆశపడ్డాను. కాని ఆ ఆశకూడా భ్రమే అయింది.

ఈ అంపశయ్యా జీవితం ఏడాది గడిపాను. తరవాత నాకు ఉద్యోగం దొరికింది.

'జానకీ, నాకు నాగపూరులో ఉద్యోగం దొరికింది' అన్నాను.

'వెళతారా ?' అని అడిగింది జానకి.

'నువు రావా ?' అన్నాను.

'ఎందు కిన్నిసార్లు అడుగుతారు ? నా కుంటికాలు ప్రపంచమంతా ప్రదర్శించాలా ?' అన్నది జానకి.

'నేను వెళ్ళిపోతే నీకు ఏమీ బాధ అనిపించదా ?'

'ఈ నాటకం సంభాషణలు మానండి. నేను ఒంటరిగా ఉండగలను. బతికినన్నాళ్లూ ఒంటరిగా ఉండటానికి సిద్ధమయినదాన్ని కొంతకాలం ఉండలేనా ?'

నాకూ్కడా మనస్సు విరిగినట్టయింది. నేను బయలుదేరి వెళ్ళిపోయాను. వెళ్ళగానే ఉత్తరం రాశాను. పోర్షను తీసుకున్నాక మళ్ళీ రాశాను. జానకి దగ్గిర నుంచి సమాధానం లేదు.

'ఎందుకు చేసుకున్నా నిటువంటి పెళ్ళి ?' అనుకున్నాను. పిచ్చిప్రశ్న! సుశీల పెళ్ళికోసం చేసుకున్నాను. జానకినుంచి దాంపత్యసుఖం కోరి చేసుకోలేదు. ఆ సంగతి జానకికి తెలుసు. ఆమె దృష్టిలో నేను, తనని ప్రేమించి చేసుకున్నవాడల్లే కనిపించటానికి ప్రయత్నిస్తున్నాను కాబోలు కొంపతీసి!

అదే నిజమైతే జానకి నన్నేం గౌరవిస్తుంది? నేను నా ప్రవర్తన మార్చుకోవాలి.

దాదాపు ఏడాదిపాటు కాపరం చేశాం. జానకి కడుపున ఒక నలుసు పడితే ఈ పరిస్థితి ఇంత అన్యాయంగా ఉండకపోను.

జానకికి ఉత్తరాలు రాయటం మానేసి నెలనెలా నా జీతంలో సగం పంపిస్తూ వచ్చాను. నాన్నకూ, అమ్మకూ ఉత్తరాలు పది, పదహేను రోజుల కొకసారి రాస్తూవచ్చాను. ఇంటినుంచి నాన్న జవాబులు రాసేవాడు.

ఒకనాడు నాన్నదగ్గిరనుంచి ఉత్తరం వచ్చింది. సుశీలా, మొగుడూ వస్తున్నారుట. ఫలాని రోజు వస్తున్నారని నాన్న రాశాడు.

ఒక్కసారి సుశీలను చూడాలని ప్రాణం పీకింది. ఆఫీసులో నాలుగు రోజులు శలవుపెట్టి ఇంటికి వచ్చి వాలాను. సుశీల అనుకున్న రోజుకు రాలేదు. మర్నాడు లంకంత కారులో ఇద్దరూ దిగారు.

సుశీల మారిపోయింది. సినిమాల్లో డబుల్‌రోల్ నటించే నటులుకూడా అంత మారరు. ఇండియాలో అమెరికన్లు కట్టుకునే పొట్టిచీరెలాటిది కట్టుకుని, లిప్‌స్టిక్ వేసుకుని, హేర్ డూ చేసుకుని చెవుల కేవో తగిలించుకుని గుర్తుపట్టరాకుండా ఉన్నది.

బావగారు ప్రతి ప్రశ్నకూ దవడ నిమురుకుంటూ, 'యా ! యా !' అంటున్నాడు. మన దేశంలో పుట్టిన సంగతి ఇద్దరూ మరిచిపోయినట్టున్నారు.

వాళ్ళు సరిగా పది నిమిషాలున్నారు.

మూర్ఛపోయిన మనిషికి స్పృహ తెప్పించటానికి అష్టకష్టాలూ పడతామే, అదేమో స్తరుగా సుశీలను వెనకటిలాగా చెయ్యటానికి అమ్మ ఏమేమిటో మాట్లాడింది.

'అన్నయ్య నాగపూర్లో ఉద్యోగం సంపాదించాడేవ్ !'

'ఓ !' అన్నది సుశీల, నాకేసి ఆశ్చర్యంతోకూడిన నవ్వుతో వింతగా చూస్తూ.

'వాడి పెళ్ళాం పుట్టింటోనే ఉంది. వాడితో కాపరానికి రాదుట' అన్నది అమ్మ.

'ఆఁహాఁ !' అన్నది సుశీల, గడియారం చూసుకుంటూ.

తరవాత ఇద్దరూ కారెక్కి వెళ్ళిపోయినారు. అమ్మ ఎంత బతిమాలినా వాళ్లు ఆగలేదు.

ఈ డాక్యుమెంటరీ చూడటానికే నేను ఉద్యోగానికి శలవుపెట్టి ఇన్ని వందలమైళ్ళు వచ్చాను.

మా ఆఫీసులో స్టెనోగ్రాఫరున్నది. నాతో చాలా స్నేహంగా ఉంటుంది. నాకు పెళ్లాం ఉందని ఆ పిల్లకు తెలుసు. నాకు కొంచెం ఖర్చు జాస్తిగా ఉండి జానకికి నా జీతంలో సగం పంపించలేక పోతున్నాను.